

Sygn. akt III CZP 12/16

POSTANOWIENIE

Dnia 22 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska

SSN Barbara Myszka (sprawozdawca)

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa M. W. i K. F.
przeciwko miastu W.
o zapłatę,
na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 22 czerwca 2016 r.
na skutek zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Apelacyjny
postanowieniem z dnia 13 listopada 2015 r.,

"Czy samoistny posiadacz jest legitymowany biernie w sprawie o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości (art. 224 i 225 k.c.) wówczas gdy oddał nieruchomość w posiadanie zależne?"

**przekazuje przedstawione zagadnienie prawne do
rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego.**

UZASADNIENIE

Powodowie [...], w pozwie skierowanym przeciwko m. W., dochodzili wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości położonej w W. przy ul. S. w okresie od dnia 11 sierpnia 2002 r. do dnia 16 sierpnia 2011 r. Powódka M. W. domagała się zasądzenia z tego tytułu kwoty 154 457 zł, a powód K. F. - kwoty 51 486 zł z odsetkami od dnia wniesienia pozwu.

Wyrokiem z dnia 6 listopada 2014 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwo. Ustalił, że zabudowana nieruchomość położona w W. przy ul. S. została objęta przepisami dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m. st. Warszawy (Dz.U. Nr 50, poz. 279 ze zm.), w związku z czym opisany grunt przeszedł na własność gminy m. st. Warszawy. W dniu 18 stycznia 1949 r. dotychczasowi właściciele hipoteczni tego gruntu, powołując się na art. 7 dekretu, złożyli wniosek o przyznanie im prawa własności czasowej. Na skutek zniesienia z dniem 13 kwietnia 1950 r. samorządu terytorialnego, grunt położony przy ul. S. [...] stał się z mocy prawa własnością Skarbu Państwa, a następnie z dniem 27 maja 1990 r. - własnością Dzielnicy Gminy [...], co potwierdził Wojewoda Warszawski decyzją z dnia 19 maja 1992 r. Z kolei na podstawie art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 25 marca 1994 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz.U. Nr 48, poz. 195 ze zm.) grunt ten stał się własnością Gminy [...], a na podstawie art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz.U. Nr 41, poz. 361 ze zm.; obecnie: jedn. tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 1438) - własnością m. st. Warszawy.

Po rozpoznaniu wniosku o przyznanie własności czasowej Prezydent m. st. Warszawy decyzją z dnia 27 kwietnia 2005 r. ustanowił na rzecz powodów, jako następców prawnych poprzednich właścicieli nieruchomości, użytkowanie wieczyste udziału wynoszącego 0,634 części gruntu o pow. 306 m² położonego przy ul. S. i odmówił ustanowienia tego prawa co do udziału w wysokości 0,366 części, ponieważ znajdujące się w budynku lokale mieszkalne oznaczone numerami 7, 8, 9, 12, 14 i 16 zostały sprzedane ich najemcom.

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją z dnia 29 października 2010 r. stwierdził nieważność decyzji Wojewody Warszawskiego z dnia 19 maja 1992 r., stwierdzającej nabycie przez Dzielnicę Gminę [...] z mocy prawa z dniem 27 maja 1990 r. własności nieruchomości położonej przy ul. S. - w części dotyczącej budynku mieszkalnego z wyłączeniem 6 lokali sprzedanych, a decyzją z dnia 9 marca 2011 r. odmówił uchylenia decyzji z dnia 29 października 2010 r. i stwierdził jej wydanie z naruszeniem prawa.

W dniu 17 sierpnia 2011 r. nastąpiło protokolarne przekazanie niewyodrębnionych lokali znajdujących się w budynku przy ul. S. oraz części wspólnych budynku z wyłączeniem lokali nr 7, 8, 9, 12, 14 i 16. Teczki zawierające kserokopie dokumentów dotyczących tych lokali zostały wydane przekazane powodom już w dniu 12 lutego 2010 r. Lokale mieszkalne nr 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 11, 13 i 15, które zostały zwrócone powodom, w okresie objętym żądaniem pozwu były przez pozwanego oddane w najem.

W dniu 3 listopada 2011 r. powodowie zawarli z pozwanym umowę o oddanie udziału 0,634 części nieruchomości położonej przy ul. S. w użytkowanie wieczyste.

Sąd Okręgowy przyjął, że w okresie objętym żądaniem pozwu pozwany władał niesprzedaną częścią budynku bez tytułu prawnego i czerpał z niej pożytki, jednak lokale mieszkalne znajdowały się w posiadaniu poszczególnych lokatorów. Uznał, że roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy przysługuje właścicielowi tylko wobec posiadacza, który w danym okresie bez podstawy prawnej faktycznie włada rzeczą. W konsekwencji Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że pozwany nie ma legitymacji biernej i z tej przyczyny powództwo podlega oddaleniu.

Przy rozpoznawaniu sprawy na skutek apelacji powodów M. W. i K. F. wniesionej od tego wyroku Sąd Apelacyjny przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne przytoczone w sentencji postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy przewidziane w art. 224 - 225 k.c. jest jednym z tzw. roszczeń uzupełniających, przysługujących

właścicielowi w razie władania jego rzeczą przez osobę, której nie przysługuje skuteczny wobec właściciela tytuł prawny. Do roszczeń tych zalicza się ponadto roszczenie o zwrot pożytków lub ich wartości oraz roszczenie z tytułu zużycia, pogorszenia lub utraty rzeczy. Roszczenia uzupełniające, uregulowane w dziale V tytułu I księgi drugiej kodeksu cywilnego pt. „Ochrona własności”, mają na celu przywrócenie właścicielowi równowagi ekonomicznej naruszonej bezprawną ingerencją w sferę jego własności, równowagi tej bowiem nie gwarantuje samo roszczenie windykacyjne, które pozwala jedynie na przywrócenie władztwa nad rzeczą.

Powszechnie przyjmuje się, że roszczenia uzupełniające „uzupełniają” roszczenie windykacyjne, natomiast w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, aczkolwiek niejednolicie, że uzupełniają one także roszczenie negatoryjne (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2014 r., III CZP 45/14, OSNC 2015, nr 5, poz. 54, uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2005 r., III CZP 29/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 64, z dnia 8 września 2011 r., III CZP 43/11, OSNC 2012, nr 2, poz. 18 i z dnia 24 lipca 2013 r., III CZP 36/13, OSNC 2014, nr 3, poz. 24 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2004 r., II CK 255/04, nie publ., z dnia 11 maja 2005 r., III CK 556/04, nie publ., z dnia 8 czerwca 2005 r., V CK 679/04, nie publ., z dnia 8 czerwca 2005 r., V CK 680/04, nie publ., z dnia 17 czerwca 2005 r., III CK 685/04, nie publ., z dnia 24 lutego 2006 r., II CSK 139/05, nie publ., z dnia 8 grudnia 2006 r., V CSK 296/06, nie publ., z dnia 25 listopada 2008 r., II CSK 344/08, nie publ., z dnia 25 listopada 2008 r., II CSK 346/08, nie publ., z dnia 20 stycznia 2009 r., II CSK 229/08, nie publ., z dnia 3 kwietnia 2009 r., II CSK 459/08, nie publ., z dnia 3 kwietnia 2009 r., II CSK 470/08, nie publ., z dnia 3 kwietnia 2009 r., II CSK 471/08, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2009 r., II CSK 560/08, nie publ., z dnia 16 lipca 2009 r., I CSK 511/08, nie publ., z dnia 24 lipca 2009 r., II CSK 121/09, nie publ., z dnia 20 sierpnia 2009 r., II CSK 137/09, nie publ., z dnia 11 grudnia 2009 r., V CSK 175/09, nie publ., z dnia 3 lutego 2010 r., II CSK 444/09, nie publ., z dnia 6 maja 2010 r., II CSK 626/09, nie publ., i z dnia 6 października 2010 r., II CSK 156/10, nie publ.; odmiennie: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2007 r., II CSK 457/06, nie publ. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia

2011 r., III CZP 7/11, OSP 2012, nr 10, poz. 93). Pogląd dopuszczający powiązanie roszczeń uzupełniających z *actio negatoria* został wyrażony w sprawach o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy przez posiadacza służebności. W doktrynie problem ten wywołuje jednak kontrowersje.

W orzecznictwie oraz w doktrynie uznaje się samodzielność i niezależność roszczeń uzupełniających, co oznacza, że z chwilą powstania roszczenia te uzyskują byt samodzielny i mogą być dochodzone niezależnie od roszczenia windykacyjnego. Nie są one związane ani z własnością, ani z posiadaniem rzeczy, mają charakter obligacyjny i mogą być przedmiotem samodzielnego obrotu. W konsekwencji mogą być dochodzone zarówno przed, jak i po zwrocie rzeczy, a utrata własności rzeczy nie powoduje utraty możliwości żądania wynagrodzenia za korzystanie z niej w okresie, w którym właścicielowi własność jeszcze przysługiwała (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2006 r., III CZP 19/06, OSNC 2006, nr 12, poz. 195, uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2002 r., III CZP 21/02, OSNC 2002, nr 12, poz. 149, z dnia 24 lipca 2013 r., III CZP 36/13, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 1967 r., I CR 443/66, OSNCP 1967, nr 9, poz. 163, z dnia 7 marca 1997 r., II CKN 57/96, OSNC 1997, nr 6-7, poz. 92, z dnia 11 lutego 1998 r., III CKN 354/97, nie publ., z dnia 9 stycznia 2004 r., IV CK 330/02, nie publ., z dnia 25 lutego 2004 r., II CK 32/03, nie publ., z dnia 30 czerwca 2004 r., IV CK 502/03, nie publ., z dnia 22 września 2005 r., IV CK 105/05, nie publ., z dnia 24 lutego 2006 r., II CSK 139/05, z dnia 8 grudnia 2006 r., V CSK 296/06, z dnia 23 stycznia 2007 r., III CSK 278/06, OSNC 2007, nr 12, poz. 186, z dnia 3 lutego 2010 r., III CSK 444/09, z dnia 24 września 2010 r., IV CSK 76/10, OSNC 2011, nr 4, poz. 46).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, roszczenia uzupełniające mają zastosowanie do rozliczeń między właścicielem i posiadaczem rzeczy w stosunkach bezumownych. W razie istnienia stosunku prawnego stanowiącego podstawę posiadania cudzej rzeczy, rozliczenie stron następuje według reżimu nawiązanego stosunku. W takim wypadku decyduje treść umowy - wyraźna lub dająca się ustalić w drodze wykładni z uwzględnieniem całokształtu okoliczności towarzyszących zawarciu umowy. Roszczenia uzupełniające mają natomiast

pierwszeństwo przed przepisami regulującymi bezpodstawne wzbogacenie, do przepisów tych bowiem można sięgać dopiero wtedy, gdy wyczerpuje się rola roszczeń uzupełniających i brak innego środka do odzyskania doznanego uszczerbku (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 grudnia 1969 r., II CR 356/69, nie publ., z dnia 19 sierpnia 1971 r., II CR 224/71, nie publ., z dnia 30 czerwca 1972 r., III CRN 91/72, OSNCP 1972, nr 12, poz. 229, z dnia 28 listopada 1974 r., III CRN 287/74, nie publ., z dnia 13 kwietnia 2000 r., III CKN 65/99, nie publ., z dnia 9 czerwca 2000 r., IV CKN 1159/00, Biul. SN 2000, nr 10, s. 10, z dnia 27 lutego 2009 r., II CSK 512/08, nie publ., z dnia 18 maja 2011 r., III CSK 263/10, nie publ., z dnia 5 grudnia 2013 r., V CSK 13/13, nie publ., z dnia 6 czerwca 2014 r., III CSK 235/13, nie publ., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2009 r., III CZP 6/09, nie publ.).

Podstawową przesłanką możliwości wystąpienia z roszczeniami uzupełniającymi jest brak skutecznego wobec właściciela tytułu prawnego do posiadania rzeczy. Możliwość dochodzenia tych roszczeń zależy więc od powstania roszczenia windykacyjnego, a - przy przyjęciu koncepcji, że roszczenia te uzupełniają także *actio negatoria* - ogólnie od powstania roszczeń petytoryjnych. Poza tym muszą być spełnione dodatkowe przesłanki, takie jak, np. pobieranie pożytków, zniszczenie, utrata lub uszkodzenie rzeczy. Roszczenia te przysługują właścicielowi rzeczy, a jeżeli dojdzie do przelewu - cesjonariuszowi (art. 509 k.c.). Na podstawie art. 209 k.c. podmiotem legitymowanym do dochodzenia roszczeń uzupełniających jest także współwłaściciel rzeczy (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2008 r., III CZP 3/08, OSNC 2009, nr 4, poz. 53).

Istotne kontrowersje wywołuje kwestia, przeciwko komu powinny być skierowane roszczenia uzupełniające. W przedstawionym zagadnieniu prawnym problem sprowadza się do pytania o to, przeciwko komu powinno być skierowane roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy. Wspomniane kontrowersje znalazły wyraz także w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym zarysowały się dwa przeciwstawne stanowiska.

Według jednego, roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy pozostaje w ścisłym związku z roszczeniem windykacyjnym w tym znaczeniu,

że jest ono uwarunkowane ziszczeniem się przesłanek uzasadniających roszczenie windykacyjne. W myśl art. 222 § 1 k.c. roszczenia windykacyjne przysługują właścicielowi przeciwko osobie, która bez podstawy prawnej włada faktycznie jego rzeczą. Czynnie materialnie legitymowany jest więc tu wyłącznie właściciel, a biernie materialnie legitymowany - wyłącznie ten, kto bez podstawy prawnej faktycznie włada jego rzeczą, a zatem - w zależności od okoliczności konkretnego przypadku: posiadacz samoistny rzeczy lub posiadacz zależny rzeczy albo jej dzierżyciel. W rezultacie, jeżeli niemający tytułu prawnego posiadacz samoistny oddał rzecz (skądinąd nadal zachowując swój status posiadacza samoistnego - art. 337 k.c.) w faktyczne władanie posiadaczowi zależnemu, roszczenie windykacyjne przysługuje właścicielowi wobec posiadacza zależnego i - należy podkreślić - tylko wobec niego. W konsekwencji wspomnianego ścisłego związku z roszczeniem windykacyjnym roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy może więc przysługiwać właścicielowi tylko wobec posiadacza (dzierżyciela przepisy art. 224 § 2, 225 i 230 k.c. nie wymieniają), który w danym okresie bezprawnie faktycznie władał rzeczą; mógłby zatem być w tym okresie biernie legitymowany w świetle art. 222 § 1 k.c. Jedyny wyjątek od tego należy dopuścić w sytuacji, w której w danym okresie rzeczą faktycznie władał dzierżyciel. W tej sytuacji zobowiązany do wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy może być posiadacz, za którego dzierżyciel władał rzeczą, w takim bowiem układzie podmiotowym rzeczą faktycznie włada w istocie także posiadacz. W pewnych sytuacjach ze względu na obligacyjny charakter roszczeń uzupełniających może dojść do rozejścia się legitymacji biernej związanej z dochodzeniem tych roszczeń z legitymacją bierną związaną z dochodzeniem roszczenia windykacyjnego. Jeżeli w czasie, kiedy właściciel był pozbawiony władztwa nad rzeczą, zmieniali się posiadacze rzeczy, właściciel może dochodzić od ostatniego posiadacza, obecnie biernie legitymowanego w zakresie windykacji, roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy, zrekompensowania jej zużycia lub pogorszenia oraz zwrotu pożytków lub ich wartości tylko za okres posiadania przez niego rzeczy. Nie wyklucza to jednak dochodzenia przez właściciela tych roszczeń za wcześniejsze okresy, po wytoczeniu powództwa przeciwko ostatniemu posiadaczowi, od uprzednich posiadaczy, obecnie już nie legitymowanych biernie w zakresie windykacji -

mających jednak taką legitymację wcześniej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2004 r., II CK 102/03, nie publ., z dnia 31 marca 2004 r., II CK 162/03, Wokanda 2004, nr 11, s. 10, z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 273/03, nie publ., z dnia 30 września 2004 r., IV CK 21/04, Biul. SN 2005, nr 2, s. 14, z dnia 18 marca 2005 r., II CK 526/04, OSNC 2006, nr 2, poz. 37, z dnia 29 czerwca 2005 r., III CK 669/04, nie publ., z dnia 3 marca 2006 r., II CK 409/05, nie publ., z dnia 11 kwietnia 2008 r., II CSK 650/07, nie publ., z dnia 19 marca 2009 r., IV CSK 437/08, nie publ., z dnia 22 kwietnia 2015 r., III CSK 266/14, nie publ. i z dnia 18 czerwca 2015 r., III CSK 357/14, nie publ., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2011 r., III CZP 7/11, OSP 2012, nr 10, poz. 93).

Według innego stanowiska, roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy może być zgłoszone skutecznie wobec posiadacza samoistnego, który oddał rzecz w posiadanie zależne (np. najemcom). W art. 224 i 225 k.c. przewidziano bowiem wyraźnie legitymację bierną posiadacza samoistnego, a status taki zostaje zachowany w razie oddania rzeczy w posiadanie zależne (art. 337 k.c.). Ustanowienie posiadacza zależnego nie eliminuje więc legitymacji biernej posiadacza samoistnego. Posiadacz zależny byłby legitymowany biernie w zakresie roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy, gdyby takiego wynagrodzenia dochodził od niego właściciel rzeczy jako jej posiadacz samoistny. Nie można obciążać najemców, jako posiadaczy zależnych odpowiedzialnością za zapłatę wynagrodzenia za korzystanie z zajmowanych lokali, ponieważ należne wynagrodzenie w postaci czynszu zapłacili wynajmującemu i nie są dłużnikami z tytułu najmu. Gdyby uznać ich za dłużników wobec właściciela, musieliby zapłacić po raz wtóry za to samo, tym razem właścicielowi, a takiego rozwiązania nie można zaaprobować. Od posiadacza zależnego właściciel mógłby domagać się wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy, na podstawie art. 230 k.c. tylko wtedy, gdyby był jednocześnie posiadaczem samoistnym tej rzeczy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2015 r., I CSK 505/14, nie publ. i z dnia 4 grudnia 2015 r., I CSK 1070/14, nie publ.).

Kompromisowe stanowisko Sąd Najwyższy zajął w wyroku z dnia 27 stycznia 2016 r., II CSK 95/15 (nie publ.), przyjął bowiem, że w sytuacji, w której posiadacz samoistny oddał drugiemu rzecz w posiadanie zależne, właściciel rzeczy

może skierować roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z niej zarówno przeciwko posiadaczowi samoistnemu, jak i posiadaczowi zależnemu oraz że odpowiedzialność posiadacza samoistnego i posiadacza zależnego jest odpowiedzialnością *in solidum*.

W orzecznictwie oraz w doktrynie podkreśla się, że roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy łączy w sobie pierwiastki roszczenia odszkodowawczego (może zmierzać do zwrócenia kosztów, jakie właściciel poniósł w związku z tym, że był zmuszony do korzystania z cudzej rzeczy lub do kompensaty utraconych korzyści, jakie uzyskałby, gdyby rzecz np. oddał w najem lub dzierżawę) i roszczenia o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia (może zmierzać do wydania korzyści uzyskanych przez posiadacza w wyniku korzystania z cudzej rzeczy). Jednakże zarówno dochodzenie roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy, jak i wysokość wynagrodzenia nie zależą od tego, czy właściciel w rzeczywistości poniósł jakiś uszczerbek, a posiadacz uzyskał jakąś korzyść (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 1998 r., III CZP 62/97, OSNC 1998, nr 6, poz. 91).

W orzecznictwie i w doktrynie istnieje zgoda co do tego, że o wysokości omawianego wynagrodzenia decyduje wyłącznie kryterium obiektywne w postaci cen rynkowych za korzystanie z danego rodzaju rzeczy oraz czas jej posiadania. Chodzi zatem o kwotę, jaką posiadacz w normalnym toku rzeczy musiałby zapłacić właścicielowi, gdyby jego posiadanie opierało się na prawie. W niektórych orzeczeniach Sąd Najwyższy precyzował, że roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy odpowiada pod względem wartości temu, co właściciel uzyskałby, gdyby ją wynajął, wydzierżawił lub oddał do odpłatnego korzystania (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 1984 r., III CZP 20/84, OSNCP 1984, nr 12, poz. 209, uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 1998 r., III CZP 62/97, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 1975 r., II CR 208/75, nie publ., z dnia 7 kwietnia 2000 r., IV CKN 5/00, nie publ., z dnia 11 lutego 2004 r., I CK 206/03, nie publ., z dnia 11 maja 2005 r., III CK 556/04, nie publ., z dnia 15 września 2005 r., II CK 61/05, nie publ., z dnia 22 września 2005 r., IV CK 105/05, nie publ., z dnia 3 marca 2006 r., II CK 409/05, i z dnia 5 lipca 2007 r., II CSK 140/07, nie publ.). W doktrynie zwrócono jedynie uwagę,

że wynagrodzenie powinno być niższe od przeciętnego czynszu, ponieważ posiadacz - inaczej niż dzierżawca - musi zwrócić pobrane pożytki.

Już z samego faktu wystąpienia rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego wynika, że przedstawione do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne budzi poważne wątpliwości. Problem ten nie jest przy tym szerzej rozważany w nauce prawa.

Związek zachodzący między roszczeniami uzupełniającymi a petytoryjnymi, którego wyrazem jest m.in. nazywanie ich w doktrynie roszczeniami uzupełniającymi *sensu stricto*, przemawia za przyjęciem, że roszczenie właściciela o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy przewidziane w art. 224 - 225 k.c. powinno być skierowane przeciwko temu posiadaczowi, który faktycznie władał cudzą rzeczą. Możliwość dochodzenia roszczeń uzupełniających jest bowiem uzależniona od powstania roszczenia windykacyjnego, a - przy przyjęciu koncepcji, że roszczenia te uzupełniają także *actio negatoria* - od powstania roszczeń petytoryjnych.

Istotnym argumentem na rzecz stanowiska dominującego w orzecznictwie Sądu Najwyższego jest również samo brzmienie art. 224 k.c., w którym - obok roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy - zostało wyróżnione roszczenie o zwrot pożytków. Z § 1 tego artykułu wynika przy tym wyraźnie, że chodzi zarówno o pożytki naturalne, jak i cywilne. Zgodnie natomiast z art. 53 § 2 k.c., pożytkami cywilnymi rzeczy są dochody, które rzecz przynosi na podstawie stosunku prawnego. Gdyby przyjąć, że posiadacz samoistny, który oddał rzecz w posiadanie zależne, jest legitymowany biernie w sprawie o zapłatę wynagrodzenia za korzystanie z tej rzeczy, niezrozumiałe byłoby odrębne uregulowanie roszczenia o zwrot pożytków, z którym można wystąpić przeciwko posiadaczowi samoistnemu tylko wtedy, kiedy odda rzecz w posiadanie zależne.

Z drugiej natomiast strony akcentowana w orzecznictwie i w doktrynie samodzielność roszczeń uzupełniających może przemawiać za przyjęciem, że roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy może być skierowane nie tylko przeciwko faktycznie władającemu rzeczą posiadaczowi zależnemu, lecz także przeciwko posiadaczowi samoistnemu, który oddał ją w posiadanie zależne,

nie tracąc przez to statusu posiadacza samoistnego. Koncepcja taka, choć coraz bardziej rozrywająca tradycyjnie postrzegany w doktrynie ścisły związek roszczeń uzupełniających z roszczeniem windykacyjnym, może okazać się w praktyce rozwiązaniem użytecznym.

Z tych względów Sąd Najwyższy, powziawszy poważne wątpliwości, na podstawie art. 390 § 1 in fine k.p.c. przekazał przedstawione zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego.

jw

kc